

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีเป็นศิลปะที่เกิดจากความต้องการของมนุษย์ และยังเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องด้วยการฟัง ซึ่งต้องฟังสัญลักษณ์ในการที่จะถ่ายทอดสิ่งที่ศิลปินต้องการแสดงออกให้กับผู้แสดง ผู้แสดงยังต้องถ่ายทอดต่อไปยังผู้ฟัง สัญลักษณ์ของดนตรีอาจมีความหมายน้อยมากในตัวเอง แต่จะมีความหมายก็เมื่อได้รับการถ่ายทอดจากผู้แสดง ผู้ฟังจะตีความหมายจากการที่จะฟัง เพื่อเข้าใจอย่างแท้จริง ดนตรีจึงควรเป็นสิ่งที่ทุกคนได้มีโอกาสสัมผัส ซึ่งหมายถึงการได้ยินและได้รับฟัง ฉะนั้นสำหรับดนตรี การฟังจึงต้องอาศัยหูเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ไม่ควรมองข้ามไป

ความรู้สึกลึกซึ้งในดนตรี เป็นส่วนหนึ่งของการเข้าใจและชื่นชมในคุณค่าของสุนทรียรส ในดนตรี ซึ่งเป็นสื่อที่ไม่สามารถจะวัดได้ว่าแต่ละบุคคลมีความซาบซึ้งมากน้อยเพียงใด แต่อาจเกิดขึ้นได้จากการสนองตอบต่อส่วนประกอบของดนตรีทางด้านการแสดงออก เช่น การสนองตอบต่อจังหวะ ทำนอง การประสานเสียง รูปแบบและวรรคตอนต่าง ๆ ของดนตรี ความรู้สึกลึกซึ้งต่อดนตรีนั้นมี ความสัมพันธ์กับเสียงและการฟัง การได้สัมผัสกับเสียงด้วยการฟังนั้น ก่อให้เกิดความรู้สึกที่บางคน อาจจะรับเสียงนั้นได้ง่ายและชอบทันที ส่วนบางคนอาจจะรับไม่ได้เลยและไม่ชอบอย่างมาก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการปลูกฝังให้รู้จักอ่อนไหวและสามารถสนองตอบต่อการเคลื่อนไหวของดนตรี ซึ่งอาจจะ ก่อให้เกิดความรู้สึกตื่นเต้น สนุกสนาน ไร้ใจ เฉื่อยชาหรือสบายใจ ความรู้สึกลึกซึ้งต่อดนตรี อาจจะเกิดขึ้นได้ด้วยการรับฟังดนตรีในรูปแบบการขับร้องหรือในการบรรเลงดนตรี (กราตี พิริยะพงษ์รัตน์, 2535 : 4)

เลโอนาร์ต (Leonard, 1975: 227-268) ให้ความสำคัญว่า ดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ การสอนให้เข้าใจถึงทั้งสองอย่างนั้นต้องอาศัยเวลา ความตั้งใจจริงทั้งผู้เรียนและผู้สอนและเทคนิคในการสอนในแง่ของการสอนทั่วไป

กราตี พิริยะพงษ์รัตน์ (2535) ได้กล่าวว่า นักดนตรีทุกคนจะต้องมีการฝึกหัดเรียนรู้ในเรื่องของไสตท์ทักษะด้วย ซึ่งบางครั้งก็จำเป็นจะต้องบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีและเป็นส่วนสำคัญของสถาบันการศึกษาทางดนตรีนั้น ดังเช่นในวิทยาลัยดนตรีของประเทศอังกฤษและในประเทศอื่น ๆ ทั่วไป ผู้เรียนจะถูกฝึกอย่างมีระบบในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับระดับเสียงและจังหวะ และสามารถอธิบายออกมาได้เมื่อสิ่งเหล่านั้นถูกบรรเลงขึ้น

ดนตรีเกิดขึ้นจากเสียงที่จัดเรียงอย่างเป็นระเบียบ และมีแบบแผนโครงสร้าง ซึ่งการรับรู้เสียงของมนุษย์นั้นจะเริ่มเมื่อวัตถุสั่นสะเทือนทำให้เกิดการอัดตัวและขยายตัวของคลื่นเสียงส่งไปยังหูซึ่ง

Shores, Lavis (1960: 1) กล่าวว่า สื่อการสอนเป็นเครื่องมือช่วยสื่อความหมายใด ๆ ก็ตาม ที่จัดโดยผู้สอนและผู้เรียน เพื่อเสนอความรู้ เครื่องมือการสอนทุกชนิดเป็นสื่อการสอน เช่น หนังสือในห้องสมุด โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ ทรัพยากรจากชุมชน เป็นต้น

จากราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก วันที่ 19 สิงหาคม 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หน้า 7 หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้ ซึ่งในข้อที่ 5 ระบุไว้ว่า “ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ” และ หน้า 19 หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ได้ทำได้ เพื่อให้ความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิต และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย (www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm)

การฝึกโสตประสาทมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนดนตรี ดังจะพบว่าหลักสูตรทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศมีวิชาการฝึกโสตประสาท เพราะเป็นกระบวนการฝึกความสามารถทางด้านการฟังเกี่ยวกับองค์ประกอบทางดนตรีในด้านทำนอง ระดับเสียง ลักษณะเสียง ชั้นคู่เสียง ชนิดและลักษณะคอร์ด เสียงประสาน จังหวะ อัตราจังหวะ และยังช่วยพัฒนาความสามารถในการร้องเพลง และการเขียนโน้ต ที่เรียกว่า dictation การฝึกโสตประสาทจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสามารถในด้านการฟังและมีทักษะดนตรีด้านอื่นดีขึ้น (จุฑารัตน์ มณีวัลย์, 2551; ธวัชชัย นาควงศ์, 2543; Karpinski, 2000; Randel, 1996)

ปัจจุบันแบบฝึกโสตทักษะ มีลักษณะเป็นเพียงตัวโน้ตบนบรรทัดห้าเส้น ที่ผู้เรียนต้องคอยผู้สอนฝึกกดเสียงตัวโน้ตแต่ละแบบฝึกหัดให้ฟัง ซึ่งผู้เรียนยังไม่เกิดความแม่นยำจากการฟังเสียงโน้ตแต่ละตัวจากการเรียนในห้องเรียน ยังขาดแคลนสื่อประกอบการเรียน ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าทักษะการ

ฟัง ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนเพราะนำไปสู่การพัฒนาทักษะด้านดนตรีอื่น ๆ ต่อไป ผู้วิจัยมองเห็นความสำคัญของการฝึกโสตทักษะ โดยต้องการสร้างแบบฝึกโสตทักษะที่สมบูรณ์แบบและมีคุณภาพ ซึ่งแบบฝึกโสตทักษะยังขาดความสมบูรณ์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการพัฒนาแบบฝึกโสตทักษะให้มีทั้งตัวโน้ตและมีสื่อเสียงประกอบในแบบฝึกนั้นด้วย โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อบันทึกเสียงตัวโน้ตแต่ละตัวผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป Sibelius 7 และ Sound Forge 8.0 และนำเสียงตัวโน้ตแต่ละตัวมาแปลงเป็นไฟล์เสียงที่สามารถเปิดฟังได้ นำมาประกอบกับแบบฝึกโสตทักษะ โดยกำหนดหัวข้อไว้ดังนี้ แบบฝึกฟังทำนองประกอบเสียง แบบฝึกฟังจังหวะประกอบเสียง แบบฝึกฟังชั้นคู่ประกอบเสียงและแบบฝึกการร้องโน้ตประกอบเสียง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ฝึกโสตทักษะและฟังเสียงประกอบกับตัวโน้ตได้ทันที และยังสามารถนำไปฝึกฟังได้ในทุก ๆ ที่ โดยที่ไม่ต้องรอฟังจากผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว งานวิจัยนี้จะเน้นในด้านที่เกี่ยวข้องกับดนตรีตะวันตกเป็นสำคัญ มุ่งเน้นกลุ่มผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา เพื่อจะได้มีสื่อการสอนที่เป็นแบบฝึกโสตทักษะประกอบเสียงไว้ใช้ในโอกาสต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อสร้างแบบฝึกโสตทักษะประกอบเสียงด้วยคอมพิวเตอร์
- 1.2.2 ศึกษาประสิทธิผลทางการเรียนหลังจากการใช้แบบฝึกโสตทักษะประกอบเสียง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ตัวแปร

ตัวแปรต้น	แบบฝึกโสตทักษะประกอบเสียง
ตัวแปรตาม	ประสิทธิผลทางการเรียนของผู้เรียนดนตรีในระดับอุดมศึกษา

1.3.2 ประชากร

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์สากล
ภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่เรียนวิชาโสตทักษะ
จำนวน 10 คน

1.4 ข้อยกเว้นของการวิจัย

ใช้กับนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์สากล ภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่เรียนวิชาโสตทักษะเป็นวิชาเอกบังคับ จำนวน 15 คน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.5.1 ผลจากการวิจัยจะนำไปเขียนตำราเรียนที่ใช้แบบฝึกโสตทักษะ ในรายวิชาโสตทักษะ
- 1.5.2 ผลจากการวิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นแนวสร้างสรรค์ ในการพัฒนาแบบฝึกทางด้านดนตรีต่อไป
- 1.5.3 ผลจากการวิจัยเป็นการพัฒนาทางวิชาการด้านดนตรี ในรูปแบบการจัดทำตำราทางวิชาการเผยแพร่สู่สาธารณชน
- 1.5.4 ผลการวิจัยจะนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนในด้านฝึกทักษะการฟังได้
- 1.5.5 คุณค่าของการสร้างสรรค์ แบบฝึกโสตทักษะประกอบเสียงสามารถนำมาใช้ได้จริง
- 1.5.6 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจ ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสร้างแบบฝึกทักษะด้านอื่น ๆ ให้กับผู้เรียนดนตรี
- 1.5.7 เป็นการเผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบทางวิชา ด้านการสร้างแบบฝึกทางด้านดนตรีออกสู่ระดับชาติ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

โสตทักษะ หมายถึง วิชาในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตที่ให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาดุริยางค์สากล เรียนวิชาโสตทักษะเพื่อพัฒนาทางด้านโสตประสาทสำหรับผู้เรียนดนตรี

แบบฝึกโสตทักษะ หมายถึง สื่อการเรียนที่ให้นักศึกษาได้ฝึกหัด เพื่อใช้เสริมให้เกิดทักษะและความรู้ในบทเรียน เป็นแบบฝึกหัดใช้สำหรับฝึกตบจังหวะ ฝึกฟังจังหวะ ฝึกฟังทำนอง ฝึกฟังชิ้นคู่เสียง และฝึกร้องโน้ต

ประสิทธิผลทางการเรียนวิชาโสตทักษะ หมายถึง ดัชนีชี้วัดพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นหลังจากการใช้แบบฝึกโสตทักษะ

เรียนดนตรีในระดับอุดมศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่เรียนเอกดนตรีในระดับปริญญาตรี

ผู้เรียน หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาดุริยางค์สากล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่เรียนรายวิชาโสตทักษะและกำลังเรียนอยู่ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2555

โน้ตสากล หมายถึง สัญลักษณ์ทางดนตรีที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติทักษะทางดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวะ หมายถึง อัตราส่วนความสั้นหรือความยาวของเสียงระดับต่าง ๆ ของตัวโน้ต
สัญลักษณ์ที่แทนลักษณะของจังหวะคือ ตัวโน้ตและตัวหยุด

ทำนอง หมายถึง องค์ประกอบของดนตรีที่บอกถึงการเคลื่อนที่ของเสียงที่มีเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ โดยนำสัญลักษณ์ทางดนตรีที่เรียกว่า ตัวโน้ตมาเรียงกันบนบรรทัดห้าเส้น

ชั้นคู่เสียง หมายถึง ระยะห่างระหว่างเสียง 2 เสียง โดยการนับระยะห่างของเสียงเรียงตามลำดับขั้นของโน้ตในบันไดเสียง

ตบจังหวะ หมายถึง การปฏิบัติการอ่านโน้ตจังหวะ โดยการปรบมือตามตัวโน้ตที่จะทำการฝึกตบจังหวะ เพื่อพัฒนาความสามารถทักษะการฝึกปฏิบัติการเล่นส่วนโน้ตที่หลากหลาย

การร้องโน้ต หมายถึง การฝึกปฏิบัติการออกเสียงร้องโน้ตสากล